

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

De Minister van Veiligheid en Justitie
Mr. I.W. Opstelten
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t (070) 361 0022
f (070) 361 0000
www.rechtspraak.nl

datum 17 oktober 2013
contactpersoon voorlichting
doorkiesnummer 06-18609322
e-mail voorlichting@rechtspraak.nl
kamernummer
uw kenmerk 408855
bijlage(n) 1
onderwerp Advies herziening strafbaarstelling faillissementsfraude

Geachte heer Opstelten,

Bij brief van 24 juli 2013 met opgemeld kenmerk verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de “**Raad**”) u te adviseren over het conceptwetsvoorstel **Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de economische delicten met het oog op het verbeteren van de mogelijkheden tot opsporing en vervolging, alsmede het voorkomen van faillissementsfraude (herziening strafbaarstelling faillissementsfraude) (het “**Wetsvoorstel**”)**.

Blijkens de Memorie van Toelichting (“**MvT**”) wordt met het Wetsvoorstel deels modernisering en vereenvoudiging van de betreffende strafbepalingen voorgesteld met het oog op verbetering van de praktische bruikbaarheid daarvan, en deels aanvulling van het wettelijk instrumentarium. In verband met dit laatste wordt een algemeen geldende strafrechtelijke bescherming tegen het niet voeren van een adequate administratie door rechtspersonen en ondernemingen voorgesteld en voorziet het Wetsvoorstel in de nieuwe mogelijkheid dat strafrechtelijk wordt opgetreden tegen laakbaar handelen dat een rechtspersoon in ernstige financiële problemen brengt, ook als dat niet tot faillissement leidt. Met laatstgenoemde nieuwe strafbaarstelling wordt volgens de MvT onder meer de preventieve werking die het strafrecht kan hebben in verband met het voorkomen van faillissementen versterkt.

Gehoord de gerechten, adviseert de Raad als volgt.¹

¹ De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklust van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 oktober 2013
pagina 2 van 8

Advies

1. Opmerking vooraf

De Raad onderschrijft de ambitie om de aanpak van faillissementsfraude te versterken. Een voortvarende aanpak van dergelijke fraude is van groot belang voor het vertrouwen in het handelsverkeer en zuivere concurrentieverhoudingen, en de Raad deelt de mening van het kabinet dat de huidige aanpak voor verbetering vatbaar is. De Raad onderschrijft in dit verband op zichzelf ook de wenselijkheid van modernisering en vereenvoudiging van de betreffende strafrechtelijke wetsbepalingen. De Raad hecht er echter aan om, voorafgaand aan de bespreking van het Wetsvoorstel als zodanig, op te merken dat voor een daadwerkelijke versterking van de aanpak van deze fraude niet kan worden volstaan met alleen een herziening van het juridische kader maar ook de feitelijke aanpak van faillissementsfraude dient te worden versterkt. Verhoging van de prioriteit die aan de opsporing en vervolging van faillissementsfraude wordt toegekend is daarom minstens zo belangrijk als, zo niet belangrijker dan herziening van het juridische kader. Naar waarneming van de rechters-commissarissen die met het toezicht op insolventies zijn belast, heeft dit onderwerp momenteel overwegend lage prioriteit bij politie en openbaar ministerie. Dit leidt tot een lage pakkans, daarmee tot een lage afschrikwekkende werking, lage aangiftebereid bij curatoren en een laag kennisniveau over de bestaande delictsvormen bij betrokkenen in de strafrechtsketen. Lokale initiatieven in de praktijk, zoals het fraudemeldpunt van het parket Den Haag waar faillissementsfraude multidisciplinair wordt aangepakt, in samenwerking met onder meer curatoren en de afdeling insolventie van de rechtbank Den Haag, laten bovendien zien dat het ook binnen de huidige regelgeving mogelijk is om zaken succesvol te vervolgen. Naast strafrechtelijke versterking is ook uitbreiding van het gebruik van het civiele instrumentarium door het openbaar ministerie in dit verband van belang: het aanvragen van het faillissement van een malafide onderneming², ontbinding van een rechtspersoon of (in de toekomst) het vorderen van een civielrechtelijk bestuursverbod³. Tijdig gebruik van deze instrumenten kan waarschijnlijk veel problemen voorkomen.

2. Vereenvoudiging?

Als gezegd wordt met het Wetsvoorstel onder meer vereenvoudiging en betere bruikbaarheid van de bestaande strafbepalingen beoogd. De Raad vraagt zich af of de uitwerking in het Wetsvoorstel daarin daadwerkelijk voorziet.

Voor een voortvarende strafrechtelijke aanpak van faillissementsfraude is van belang dat de wetgeving voor de professionals in de praktijk zo helder en duidelijk mogelijk is. Voorop dient te staan dat opsporingsambtenaren bij het begin van een vermoeden van een strafbaar feit niet in het duister tasten ten aanzien van de vraag welke elementen/bestanddelen essentieel zijn voor het bewijs, en ook dat de wetgeving in de rechtszaal er niet toe moet leiden dat er voor het leveren van bewijs vaker dan gebruikelijk deskundigen moeten worden ingeschakeld of getuigen gehoord. Om dit te bevorderen verdient het aanbeveling dat de bestanddelen van de strafbepalingen zo concreet en doelgericht

² Ex artikel 1 van de Faillissementswet.

³ Over een voorontwerp van een daartoe strekkend wetsvoorstel heeft de Raad op 2 juli 2013 advies uitgebracht, gepubliceerd op www.rechtspraak.nl onder nummer 2013/24.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 oktober 2013
pagina 3 van 8

mogelijk geformuleerd worden. Dit ter afbakening van dat gedrag dat niet strafbaar behoort te zijn of ter afbakening van andere sanctionerende rechtsgebieden (civiel recht dan wel bestuursrecht).

In dit verband valt op dat in het Wetsvoorstel enkele bestaande bestanddelen en open normen worden gehandhaafd die reeds in de huidige praktijk voor bewijsproblemen kunnen zorgen, zoals het ‘verdichten van lasten’ en ‘buitensporige uitgaven’. Ook valt op dat met het Wetsvoorstel enkele civielrechtelijke normen in het strafrecht worden geïntroduceerd die naar mening van de Raad dusdanig ruim en/of abstract zijn dat deze de bewijslevering van faillissementsfraude naar verwachting eerder zullen compliceren dan vereenvoudigen.⁴ Hoewel deze normen uiteraard zijn ingekaderd in de civielrechtelijke jurisprudentie, is daarmee nog niet gezegd dat deze eenvoudig in het strafrecht inpasbaar zijn, gelet op de andere materieelrechtelijke dogmatiek die daarop van toepassing is (denk bijvoorbeeld aan strafrechtelijke begrippen als opzet, schuld en wederrechtelijkheid).

De Raad constateert in de tweede plaats dat enkele van de voorgestelde artikelen (op onderdelen) niet aansluiten bij de huidige wetssystematiek van het Wetboek van Strafrecht, dan wel dat de MvT op die punten nadere motivering behoeft.

De Raad adviseert het Wetsvoorstel in de hiervoor bedoelde zin aan te passen. Een toelichting bij het voorgaande, alsmede een alternatief tekstvoorstel, is opgenomen in een bijlage met wetstechnisch commentaar die bij dit advies is gevoegd.

3. Strafrechtelijke aanpak van onbehoorlijk bestuur

Met het Wetsvoorstel wordt onbehoorlijk bestuur van een rechtspersoon of onderneming onder de reikwijdte van de strafrechtelijke faillissementsfraudebepalingen gebracht. In dit verband worden enkele civielrechtelijke en bestuursrechtelijke normen in het strafrecht geïntroduceerd, te weten het ‘zorgvuldig handelen van het bestuur’ (MvT, p. 2), ‘onverantwoord ondernemerschap’ (MvT, p. 7) en ‘vereisten van behoorlijk bestuur’ (MvT, p. 9 en 10). In het voorgestelde artikel 347, tweede en derde lid, Sr worden bovendien handelingen door de bestuurder of commissaris van een rechtspersoon strafbaar gesteld, onafhankelijk van het intreden van een faillissement. Dit laatste zou onder meer faillissementen kunnen voorkomen (MvT, p. 2).

De Raad vraagt zich af of het, nog los van het open karakter daarvan, wenselijk is om dergelijke normen in het strafrecht te introduceren, nu in het civiele recht en het bestuursrecht immers al ruime mogelijkheden bestaan om onbehoorlijk bestuur aan te pakken, bijvoorbeeld de bepalingen van behoorlijk bestuur in het Burgerlijk Wetboek⁵, de *corporate governance* bepalingen⁶ en de procedure voor de Ondernemingskamer van het gerechtshof Amsterdam met betrekking tot gebleken wanbeleid⁷. In dit verband merkt de Raad ook op dat te verwachten valt dat de introductie van het voorgestelde artikel 347, tweede en derde lid, Sr zal leiden een aanzienlijke toename van het aantal aangiften, gelet op de ruime opzet van die artikelen en gelet ook op het huidige tijdsgewricht (maatschappelijke onvrede

⁴ Bijvoorbeeld ‘zorgvuldig handelen van het bestuur’ (MvT, p. 2) en ‘onverantwoord ondernemerschap’ (MvT, p. 7).

⁵ Artt. 2:9, 2:50a, 2:138, 2:300a en 2:248 BW.

⁶ Code Tabaksblat, art. 5:86 Wet op het financieel toezicht jo. art. 2:391 BW.

⁷ Artt. 2:355 en 3:356 BW.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 oktober 2013
pagina 4 van 8

over bonussen bij banken en beursgenoteerde ondernemingen en mislukte commerciële projecten van en wanbeleid bij semioverheidsinstellingen). Nu die aangiften in veel gevallen geen betrekking zullen hebben op faillissementsfraude, leidt dit artikel mogelijk tot het ongewenste neveneffect van een inefficiënt beroep op de schaarse capaciteit van de strafrechtspleging en daarmee ook tot een averechts effect ten aanzien de doelstelling van het Wetsvoorstel. De Raad verwacht daarnaast – anders dan in de MvT is verwoord – niet dat deze strafbaarstelling faillissementen zal kunnen voorkomen omdat het doorgaans daarvoor dan al te laat zal zijn. De Raad mist in de MvT bovendien een onderbouwing van de noodzaak van een strafrechtelijke aanpak van onbehoorlijk bestuur, en adviseert de keuze hiertoe te heroverwegen dan wel nader te onderbouwen.

4. Uitbreiding strafbaarstelling natuurlijke personen in de schuldsanering

De Raad ziet geen noodzaak voor de voorgestelde uitbreiding van de strafbaarstelling van handelingen van natuurlijke personen ten aanzien van wie de wet schuldsanering (WSNP) van toepassing is verklaard. De Raad is van mening dat het onthouden/ontnemen van de “schone lei” voldoende afschrikwekkend werkt.

5. Europees perspectief

De Raad mist in de MvT het Europese perspectief. Dit perspectief mag naar mening van de Raad in dit tijdsgewricht niet ontbreken, gelet op de Europese interne markt en de transnationale handhaving van delicten binnen Europa, waarbij het beginsel van wederzijdse erkenning een steeds grotere rol zal gaan spelen. Het is van belang hierop te anticiperen middels gebruik van eenduidigheid in de formulering van de delicten en de handhaving daarvan. De Raad adviseert de MvT hiermee aan te vullen.

Werklastgevolgen

Het Wetsvoorstel heeft naar verwachting geen substantiële werklastgevolgen voor de Rechtspraak.

Tot slot

Indien na het uitbrengen van dit advies het wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren. Met het oog op de informatievoorziening aan en de voorbereiding van de gerechten op de invoering van de onderhavige regeling verzoekt de Raad u hem te informeren over de indiening van het wetsvoorstel bij de Tweede respectievelijk de Eerste Kamer en de plaatsing van de definitieve wettekst in het Staatsblad.

Hoogachtend,

Mr. F.C. Bakker
Voorzitter

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 oktober 2013
pagina 5 van 8

Bijlage 1 Wetstechnisch commentaar

Open normen

- *“Buitensporig”*

De voorgestelde artikelen 340, 342, 343, onder 2, en 347, tweede en derde lid, Sr vereisen dat uitgaven ‘buitensporig’ zijn gedaan, dan wel dat ‘middelen’ van de rechtspersoon buitensporig zijn verbruikt, uitgegeven of vervreemd. In de MvT wordt het begrip ‘buitensporig’ omschreven als ‘volstrekt onredelijk’. Daarbij wordt verwezen naar een uitspraak van de Hoge Raad van 13 december 2011 (NJ 2012/9), waarin –volgens de opsteller van het wetsvoorstel - een omschrijving van ‘buitensporig’ wordt gegeven. Die omschrijving biedt naar het oordeel van de Raad evenwel geen houvast, nu deze ook abstract is en daarmee niet als een nadere invulling van het begrip kan worden beschouwd. Het is aan de wetgever om die invulling te geven. Het hanteren van het begrip ‘buitensporig’ is te meer problematisch, nu in de artikelen 340, 342 en 347, tweede en derde lid, Sr een causaal verband wordt vereist tussen enerzijds het doen van buitensporige uitgaven (artikel 340 Sr), dan wel het buitensporig middelen verbruiken, uitgeven of vervreemden (artikel 342 en 347, tweede en derde lid, Sr), en anderzijds de benadeling van schuldeisers. Deze causaliteitseis maakt het bijzonder lastig tot bewijs te komen. Het leveren van (tegen)bewijs van dit causaal verband zal veelal het horen van deskundigen en getuigen met zich brengen en bijgevolg aan een snelle en efficiënte afdoening van strafzaken in de weg staan.

- *“Klaarblijkelijk”*

Het voorgestelde artikel 341, eerste lid onder 2 en tweede lid onder 2, Sr vereist dat enig goed ‘klaarblijkelijk’ beneden de waarde is vervreemd. Ook voor het begrip ‘klaarblijkelijk’ geldt dat het dusdanig ruim is dat het voorzienbare bewijsproblemen met zich brengt.

- *“Ernstig nadeel”*

Het voorgestelde artikel 347, tweede en derde lid, Sr vereist dat de rechtspersoon ‘ernstig’ nadeel ondervindt ten gevolge van het buitensporig verbruiken, uitgeven of vervreemden van middelen van die rechtspersoon. Ook hiervoor geldt hetgeen met betrekking tot het begrip ‘buitensporig’ is opgemerkt.

- *“Bemoeilijkt”*

Het voorgestelde artikel 344a, derde lid, Sr vereist dat de vereffening wordt bemoeilijkt ten gevolge van het niet voldoen aan de wettelijke verplichtingen tot het voeren van een administratie en het bewaren van de daartoe behorende boeken, bescheiden en andere gegevensdragers. Voor het begrip ‘bemoeilijken’ geldt wederom hetgeen hiervoor is opgemerkt.

Wetssystematiek

- *Onderscheid natuurlijke personen en rechtspersonen*

In de voorgestelde (en ook overigens de huidige) strafbaarstelling van faillissementsfraude wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds faillissementsfraude begaan door natuurlijke personen (artikel 340, 341, eerste lid, en 344a, eerste lid, Sr) en anderzijds faillissementsfraude begaan door rechtspersonen (artikel 342, 343 en 344a, tweede lid, Sr), dan wel hun bestuurders en commissarissen.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 oktober 2013
pagina 6 van 8

Daarmee sluit het Wetsvoorstel niet aan bij het bepaalde in artikel 51 Sr, terwijl blijkens het voorgestelde artikel 84a, eerste lid, Sr de wetgever wel (ook) voor ogen staat de strafbaarstelling van hen die aan faillissementsfraude feitelijk leiding hebben gegeven. In de MvT wordt over dit onderscheid niet méér opgemerkt dan dat *'[o]p basis van dit onderscheid [...] de strafrechtelijke normstelling in het kader van het faillissement van een rechtspersoon preciezer [kan] worden toegesneden op de gedragingen van betrokken bestuurders en commissarissen en de geldende normen in de economische sector'*. Zoals bekend kan zo goed als bijna elke materiële gedraging zowel door een natuurlijke als door een rechtspersoon worden begaan: zie hiervoor artikel 51, eerste lid Sr. Opdrachtgevers en feitelijke leidinggevers vallen bovendien onder het bereik van art 51, tweede lid aanhef en onder ten tweede Sr. Bewijstechnisch en wetssystematisch is het hanteren van artikel 51 Sr dan ook te prefereren boven de nieuwe voorgestelde wettekst die een meer civielrechtelijke inslag lijkt te hebben.

- *Overlap voorgestelde artikel 347, derde lid met andere strafbepalingen*

De gedragingen die vallen onder het voorgestelde artikel 347, derde lid, Sr kunnen veelal ook onder verduistering in de artikelen 321 en 322 en/of oplichting in artikel 326 Sr worden geschaard, zoals ook in de MvT (p. 10) is aangegeven. Toevoeging van een dergelijke bepaling is dan vanuit het oogpunt van wetssystematiek overbodig en verwarrend.

- *Meewerken, toestemming geven en bijdragen*

In de voorgestelde artikelen 342 en 347, eerste en tweede lid, Sr wordt, naast de bestuurder of commissaris die buitensporig middelen van de rechtspersoon heeft verbruikt, uitgegeven of vervreemd, ook strafbaar gesteld de bestuurder of commissaris die daaraan heeft 'meegewerkt', daarvoor zijn 'toestemming heeft gegeven' of 'anderszins daaraan heeft bijgedragen'. De handelingen 'meewerken', 'toestemming geven' en 'bijdragen' impliceren vormen van deelneming die al in de artikelen 47 Sr (doen plegen, medeplegen en uitlokken) en 48 Sr (medeplichtigheid) zijn ondergebracht en zijn dan ook overbodig en verwarrend. Indien gewenst kan het openbaar ministerie één van de deelnemingsvormen ten laste leggen.

- *Kwalificatie*

In tegenstelling tot de huidige artikelen 340 (eenvoudige bankbreuk) en 341 Sr (bedrieglijke bankbreuk) wordt in de voorgestelde artikelen geen handzame kwalificatie gegeven die het voor de praktijk hanteerbaar houdt en voor de justitiabele inzichtelijk.

Tekstvoorstel:

Teneinde de strafbaarstelling van faillissementsfraude aansluiting te doen vinden bij de huidige wetssystematiek en de problematiek omtrent het bewijs van faillissementsfraude te beperken, wordt de volgende alternatieve wettekst voorgesteld:

"Hij die in staat van faillissement is verklaard en, vóór of na de faillietverklaring, rechtshandelingen verricht, voorwerpen overdraagt of baten niet verantwoordt, wetende dat hierdoor een of meer schuldeisers in hun verhaalsmogelijkheden worden benadeeld, wordt gestraft met ..."

Een wetsvoorstel in dergelijke bewoordingen betekent een (sterke) vereenvoudiging van de huidige strafbaarstelling van faillissementsfraude, terwijl bestuurders en commissarissen, voor zover zij tot het

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 oktober 2013
pagina 7 van 8

feit opdracht hebben gegeven, dan wel daaraan feitelijk leiding hebben gegeven, nog altijd onder de strafbaarstelling vallen (vgl. artikel 51 Sr). Een onderscheid in een strafbaarstelling voor enerzijds natuurlijke personen en anderzijds rechtspersonen wordt aldus overbodig. Ook het in verband met dit onderscheid voorgestelde artikel 84a Sr kan daarmee vervallen.

Overige wetstechnische opmerkingen:

- *“Zonder geldige reden”*

Het voorgestelde artikel 194, eerste lid, Sr vereist dat ‘zonder geldige reden’ opzettelijk is weggebleven. Opgemerkt wordt dat reeds het opnemen van de woorden ‘opzettelijk wegblijven’, zonder de toevoeging van de woorden ‘zonder geldige reden’, voldoet aan de doelstelling van de bepaling, te weten, in de woorden van de MvT, de ‘sanctionering van de inlichtingenplichten die bestaan op grond van de Faillissementswet’. Het kan worden geschrapt dan wel met een expliciete verwijzing naar de Faillissementswet opgenomen worden.

- *“Indien”*

Het gebruik van het woord ‘indien’ in (onder meer) de voorgestelde artikelen 340 en 342 Sr op plaatsen waar niet méér wordt vereist dan het vervullen van een bestanddeel kan voor onduidelijkheden zorgen.

- *“Wederrechtelijk”*

De voorgestelde artikelen 341, eerste lid onder 3 en tweede lid onder 3, 343, onder 3 en 344, eerste lid onder 2 en tweede lid onder 2, Sr vereisen dat schuldeisers wederrechtelijk zijn beoordeeld (artikel 341, eerste lid onder 3 en tweede lid onder 3, 343, onder 3 Sr), dan wel dat een derde zich wederrechtelijk heeft laten beoordelen (artikel 344, eerste lid onder 2 en tweede lid onder 2, Sr). Toevoeging van het bestanddeel ‘wederrechtelijk’ zou een (niet noodzakelijke) beperking van de reikwijdte van de voornoemde bepalingen betekenen, nu de gedraging wordt verondersteld wederrechtelijk te zijn en aan zijn schuld te wijten; het is dan aan de verdachte aannemelijk te maken dat hij gerechtvaardigd heeft gehandeld (bijvoorbeeld uit eigen rechtstitel).

- *“Middelen”*

In de voorgestelde artikelen 342, 343, onder 2, en 347, tweede en derde lid, Sr wordt gesproken over ‘middelen van de rechtspersoon’. Opgemerkt wordt dat in plaats van het gebruik van het begrip ‘middelen’, wetsystematisch beter aangesloten kan worden bij het begrip ‘voorwerpen’ en de definiëring daarvan in de artikelen 36e, zesde lid, Sr en artikel 420bis, tweede lid, Sr en 420quater, tweede lid, Sr. Het begrip ‘voorwerpen’ ziet immers ook op zaken en vermogensrechten.

- *“Desgevraagd”*

Het voorgestelde artikel 344a, eerste lid onder 1, vereist dat desgevraagd niet terstond de administratie aan de curator is verstrekt. Opgemerkt wordt dat toevoeging van het woord ‘desgevraagd’ niet noodzakelijk is, nu dit reeds besloten ligt in de faillissementswettelijke verplichtingen als zodanig.

- *“Verwijtbaar niet administreren”*

Ten aanzien van het bepaalde in het voorgestelde artikel 344a, derde lid Sr, wordt opgemerkt dat het begrip ‘bemoeilijken’ opzet impliceert, terwijl het voorgestelde artikel 344a, derde lid, Sr, in de

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 17 oktober 2013
pagina 8 van 8

woorden van de MvT, het ‘verwijtbaar niet administreren’ (bewuste schuld) strafbaar stelt. Dit lijkt tegenstrijdig met elkaar en kan in een strafproces zeker tot juridische ‘haarkloverij’ leiden waardoor de Hoge Raad uiteindelijk de knoop zal moeten doorhakken. Ook hier moet de oplossing worden gevonden – voor zover nodig – in het hiervoor uiteengezette denkschema: de wederrechtelijkheid en de schuld in de zin van verwijtbaarheid worden verondersteld aanwezig te zijn; het is dan aan de verdachte aannemelijk te maken dat deze verwijtbaarheid (of wederrechtelijkheid) wegvalt. Nu ‘bemoeilijken’ reeds een zogenoemd ingeblikt’ opzet bevat, past ‘verwijtbaar niet administreren’ niet in dit schema.

Overig redactioneel commentaar:

- In artikel 341 lid 1 onder 1 Sr moet staan "*verdicht heeft of verdicht*" in plaats van "*verdicht of heeft verdicht*". Dit omdat hierin eerst de situatie van vóór faillissement wordt beschreven en dan pas van tijdens faillissement;
- In artikel 341 lid 1 en 2 steeds onder 2 Sr: "*of vervreemdt*" moet worden geschrapt. Dit slaat namelijk op "*tijdens faillissement*", terwijl deze strafbaarstelling enkel betrekking heeft op de situatie vóór faillissement;
- In artikel 344 lid 1 onder 2 Sr moet staan "*zich wederrechtelijk bevoordeelt of laat bevoordeelen, dan wel zich wederrechtelijk heeft bevoordeeld of zich heeft laten bevoordeelen*" in plaats van wat er nu staat. Aanhef lid 1 begint namelijk eerst met de situatie tijdens faillissement en dan pas met vóór faillissement;
- In artikel 344 lid 2 onder 1 Sr moet staan "*onttrekt of heeft onttrokken*" in plaats van hoe het er nu staat. Ook weer omdat aanhef lid 2 eerst begint met situatie tijdens WSNP en dan met de situatie voorafgaande aan de WSNP.